

gas. Mittrrand har redan tillräckligt med problem med facket och kommunisterna.

Många vill inte skiljas från sina förmåner, ofta ansedda som självklara. Till dessa bör skatteverkets regionala chefer räknas. De får, alltsedan Colberts tid, själva en viss pro-

cent av skatteinkomsterna. Posterna används som belöning för lång och trogen tjänst. Paralleller finns även i vårt land. Vi har många statliga tjänster vars måttliga löner kompenseras med mindre synliga privilegier.

CARL JOHAN LJUNGBERG:

En liberalkonservativ ser på staten

Statecraft as Soulcraft: What Government does heter George F Wills senaste bok (New York: Simon and Schuster, 1983). Will är statsvetare och kommentator bla i Newsweek. Han är även känd som en klok och skarpsinnig medarbetare i debattprogrammet Agronsky & Company varje vecka i amerikansk TV.

Will hävdar i denna bok, att USA är i kris. Men det är inte främst de ekonomiska svårigheterna han åsyftar. Det är medborgarandan: "Amerikanerna har – ibland självmedvetet, ibland frånvarande – avlägsnat sig från grundsatser som annorstädes och vid andra tillfällen brukar ses som uttryck för sunt förnuft." Vad är då detta för grundsatser?

Will, som är väl insatt i den politiska filosofin och närmast får räknas till Leo Strauss' skola, formulerar betecknande nog svaret i anslutning till en i USA stark idétradition – den liberala individualismens. Amerika är i kris, därför att den betoning av individen och egenintresset, som så länge väglett nationen, enligt Will försvagar dess gemenskap. Det problem som nu möter kan uttryckas så: "Hur befrämjar man det allmänna, gemensamma intresset i ett land som uttryckligen och uteslutande grundats på individens egenintresse?"

I anslutning till den liberala intressetanke som utformats av Hobbes och Locke sökte de amerikanska grundlagfäderna forma ett politiskt system, i vilket rivaliserande intressen skulle uppväga varandra och därmed hindras från att skada nationen. I detta system, hävdar Will, finns emellertid inte rum för uppfostran eller förädling av medborgarna. Och fast konstitutionens "bromsar och motvikter" kan hindra beslut i hastigt mod, hindrar de också staten från att agera snabbt och beslutsamt när så krävs.

När Will talar för att staten skall uppfostra medborgarna skall kravet ses i ett klassiskt-aristoteliskt perspektiv. Det är fråga om att "begränsa passionerna," att tålmodigt uppmuntra institutioner och vanor som underlättar självuppfostran, snarare än om att sprida ideologisk propaganda. Wills term för statens goda inverkan är "soulcraft" – ordet använt analogt med "statecraft." Alltså ett statsmannaskap – på en gång praktiskt och intuitivt – som också rör medborgarnas själar.

Att krav på "soulcraft" lätt missförstås i vår tid som sett så mycken missriktad kollektiv uppfostran och propaganda är givet. Will är därför noga med att betona, att staten måste ta stor hänsyn till ett lands seder och karaktär. Det gäller, menar han, att uppmuntra

institutioner och vanor, *i den mån* dessa förkroppsligar landets bästa erfarenheter. Staten får inte söka påtvinga medborgarna några abstrakta och för dem själva främmande planer. Därför varnar Will för den moderna tron på central planering och skilda slags sociala program. Vad staten rätteligen bör göra är inte uttryck för tvång, "det vill säga att tvinga människor att handla emot deras djupaste övertygelse, det är inte fråga om en kollision mellan viljor, statens och medborgarens. Det är snarast en långsam, lugn, mild ansträngning för att fostra och övertyga. Målet är att göra medborgarna inställda på vissa vanor, bruk och värden, och att öka sannolikheten för att människorna eftersträvar vissa ting."

Will angriper inte bara de liberaler och socialister som tror att staten kan genomföra färdiga program, eller att all offentlig verksamhet är av godo. Han angriper även de nykonservativa som tenderar att hårt skilja på politik och ekonomi, och som genomgående och "tanklöst" vill minska staten. Dessa riktningar är nämligen bägge skott på "den förvärvsinriktade individualismens" träd. Medan välfärdsstatens försvarare måste inse det materiella välbefinnandets gränser, menar Will, måste de konservativa få en mer positiv syn på stat och politik. Det senare betyder inte att okritiskt godta en fortsatt

utbyggnad av den offentliga sektorn, utan främst en annan syn på statens roll. Denna bör sålunda agera "begränsat, men energiskt."

Givetvis gäller Wills observationer det amerikanska samhället. I detta spelar staten en annan och mer begränsad roll än i vårt land. Ändå har hans bok stort intresse också för svenskar. Det faktum att vi nu tvingas pröva nya lösningar för produktionen av tidigare självklart "offentliga" tjänster gör det angeläget att också i Sverige aktualisera statsmaktens innebörd från politiskt-filosofisk utgångspunkt. Utifrån Wills sätt att angripa relationen individ-stat framgår, att en långtgående privatisering ingalunda behöver innebära förakt för staten. En avlastning av den offentliga sektorn kan tvärtom innebära att staten rehabiliteras, i den meningen att dess uppgifter klarare preciseras, liksom att den farliga kombination av växande makt och minskad auktoritet som statsmakten nu företar motarbetas.

Vår svenska debatt blir ofta ensidig. Mot "solidaritetens" vänner ställs "egoisterna," mot "nyliberaler" "nykonservativa." Sådana alternativ blir lätt mer till hinder än hjälp. Wills bok öppnar för oss den rika liberalkonservativa idévärld, ur vilken mindre ensidiga lösningar kan hämtas.